

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту  
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ**  
**кваліфікаційної роботи**  
**на здобуття освітнього ступеня бакалавр**  
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»  
(шифр та найменування спеціальності)  
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»  
(назва освітньої програми)  
на тему: «Облікове забезпечення та особливості оподаткування діяльності фермерських господарств (на прикладі СФГ «ЛУКА»)»

**Виконавець:**

студентка ЦЗФВН група 4зф1

Зозуля Карина Костянтинівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

\_\_\_\_\_  
/підпис/

**Науковий керівник:**

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

\_\_\_\_\_  
/підпис/

Одеса 2024

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми дослідження.** В процесі реформування аграрного сектора економіки виникли нові форми виробництва, серед яких домінуючу роль і місце по кількості займають фермерські господарства, вони визнанні на законодавчому рівні, існують поряд з іншими суб'єктами підприємницької діяльності в сферах АПК, а також конкурують з ними. На сьогоднішньому етапі свого розвитку фермерські господарства відзначаються більшою гнучкістю до нестабільних умов зовнішнього середовища. Підприємницька діяльність фермерських господарств відзначається високим рівнем диверсифікації сільськогосподарського виробництва. Як суб'єкт аграрного сектору економіки, фермерське господарство має особливі складові ресурсного потенціалу у вигляді сільськогосподарських угідь та біологічних активів. Діяльність фермерських господарств спрямована на виробництво і реалізацію сільськогосподарської продукції. Специфіка функціонування фермерських господарств зумовлює деякі особливості їх облікового забезпечення та оподаткування виробничої діяльності. Відтак, актуальним залишається дослідження практики організації обліку, звітності та оподаткування діяльності фермерських господарств в сучасних умовах господарювання.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Особливості функціонування фермерських господарств, організаційні та практичні аспекти облікового забезпечення їх діяльності та специфіка оподаткування досліджувалася провідними науковцями, серед яких варто відзначити таких як Бірюк О.Г., Коцурпатий М.М., Бленда Н., Чернега, І., Коротеєв М. Бойко Л. Васильєва В.Г., Коновалова О.В., Січева К.В., Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С., Поверляк Т.І. Добрунік Т.П., Загурська А., Ігнатенко М. М., Леваєва Л. Ю., Мармуль Л. О., Здирко Н., Іщенко Я., Коваль Н.І., Мандибур В.В., Кулинич М Луценко І.С., Дашян А.С., Маркус О., Колесник Ю., Назаренко, О. В., Пархоменко Л., Фротер О., Підпригора І.В., Харіна І.В., Подолянчук О.А., Коваль Н.І., Гудзенко Н.М., Рєвкова, А. В., Сахацький М. Смакота Я. Удова Л. О. та ін. Проте, в умовах сьогодення, яке визначається нестабільністю та зміною облікового і податкового законодавства, вивчення особливостей облікового забезпечення та оподаткування діяльності фермерських господарств набуває особливого значення.

**Мета і завдання дослідження** Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та оподаткування діяльності фермерських господарств, викликаних сучасними реаліями та розробка відповідних рекомендацій, застосування яких покликане покращити господарську діяльність, та обліковий процес зокрема.

Враховуючи мету дослідження, завданнями кваліфікаційної роботи стали:

- визначити сутність та види фермерських господарств, особливості їх функціонування;
- проаналізувати нормативне регулювання організації облікового процесу у фермерських господарствах;
- представити особливості оподаткування фермерських господарств;

- визначити організаційні та економічні питання діяльності СФГ «ЛУКА»;
- висвітлити практичні аспекти облікового процесу діяльності СФГ «ЛУКА»;
- охарактеризувати діючу систему оподаткування сільськогосподарської діяльності СФГ «ЛУКА» ;
- провести аналітичну діагностику фінансового стану підприємства;
- представити організаційні аспекти внутрішнього контролю;
- представити перспективні напрями ефективного розвитку та обліково-податкового забезпечення СФГ «ЛУКА»

**Об’єктом дослідження** є процес обліку та оподаткування, викликаний сучасними реаліями функціонування фермерського господарства «ЛУКА».

**Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методологічних та нормативних засад щодо обліку та оподаткування сільськогосподарської діяльності фермерських господарств задля раціонального функціонування таких в майбутній перспективі.

**Методи дослідження.** У ході виконання визначених завдань кваліфікаційної роботи, були застосовані загальнонаукові і специфічні методи досліджень такі як: аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, графічний, табличний. З метою групування інформаційних даних, що були зібрані в ході досліджень, а також для побудови таблиць, графіків використовувались сучасні інформаційні технології та пакет прикладних програм Microsoft Excel.

**Інформаційною базою дослідження** були нормативні документи, що регламентують облік та оподаткування суб’єктів національної економіки: Податковий кодекс України, Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші чинні законодавчі акти. В процесі дослідження опрацьовувалися публікації вітчизняних вчених щодо проблематики розвитку, облікового забезпечення та оподаткування фермерських господарств. Робота виконана за практичними матеріалами СФГ «ЛУКА». В процесі написання роботи використовувалися загальні установчі документи СФГ «ЛУКА», облікові реєстри, фінансова, статистична та податкова звітність підприємства.

**Структура та обсяг роботи.** Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (47 найменувань) та 19 додатків. Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 16 рисунків.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти обліку та оподаткування діяльності фермерських господарств»** розглянуто форми організації та особливості функціонування фермерських господарств як особливої форми господарювання в аграрному секторі економіки, наведено розміри їх землекористування, акцентовано увагу на державну підтримку їх розвитку; проаналізовано нормативно-правову базу, що регламентує порядок ведення обліку у фермерських господарствах, а саме альтернативність вибору реєстрів обліку та подання фінансової звітності; акцентовано увагу на основні регламентації оподаткування фермерських господарств у контексті альтернативності загальної та спрощеної системи оподаткування.

У другому розділі **«Діюча практика обліку та оподаткування діяльності СФГ «ЛУКА»»** наведено організаційно-економічну характеристику підприємства та визначено основні види діяльності з ведення аграрного виробництва, проаналізовано фінансово-економічні показники розвитку підприємства та його ресурсного потенціалу; висвітлено загальну організацію обліку на підприємстві та систематизації операцій, що здійснюються при виробництві сільськогосподарської продукції та її реалізації, акцентовано увагу на податкові аспекти діяльності підприємства, порядок справляння податків та подання податкової звітності.

У третьому розділі **«Аналітичне забезпечення ефективного розвитку фермерських господарств»** проведена аналітична діагностика аналітична діагностика ефективності та фінансового стану СФГ «ЛУКА», визначено показники абсолютні та відносні прибутковості, ділової активності та фінансової стійкості аграрного підприємства, представлено організаційні основи та методику проведення внутрішнього контролю, як інструменту ефективного управління аграрним підприємством, окреслено основні напрямки підвищення облікового забезпечення ефективного функціонування СФГ «ЛУКА», в частині оподаткування зазначено необхідність забезпечення відповідності бази оподаткування до сучасних реалій землекористування.

## ВИСНОВКИ

За результатами написання кваліфікаційної роботи узагальнено основні теоретико-методичні питання та висвітлено практичні результати обліку та оподаткування фермерських господарств на прикладі суб'єкта аграрного бізнесу СФГ «ЛУКА». Відповідно до поставлених у кваліфікаційній роботі завдань отримано наступні результати.

Особливою формою господарювання в аграрному секторі економіки виступають фермерські господарства, які незважаючи на політико-економічну нестабільність у країні, мають стійку тенденцію до зростання. В Україні станом на 1 січня 2023 року зареєстровано 49567 фермерських господарств, в той час, коли на аналогічну дату 2022 року – 48868 господарства, 2021 року – 47803

господарства. Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство», фермерське господарство може бути створене в одній із двох організаційно-правових форм за рішенням засновника: як юридична особа, або як фізична особа-підприємець (ФОП). Фермерське господарство може бути створене одним або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону. Фермерські господарства є пріоритетною формою господарювання в агробізнесі та потребують окремого стимулювання їх розвитку як у сфері фінансування діяльності так і надання обліково-податкових преференцій

Організація та ведення обліку фермерськими господарствами має свої особливості, серед яких визначальними є сама форма організації фермерського господарства, а саме чи є фермерське господарство юридичною особою, чи працює як фізична особа-підприємець. Специфікою також є облік самої сільськогосподарської діяльності, яка спрямована на виробництво аграрної продукції із використанням таких специфічних активів як земельні ресурси та біологічні активи. Відтак, фермерське господарство при веденні обліку має застосовувати галузеві методичні рекомендації щодо визначення собівартості сільськогосподарської продукції та визнання біологічних активів. Враховуючи статус підприємницької діяльності, фермерське господарство може обирати загальну, спрощену або просту форму ведення бухгалтерського обліку. Отже, при веденні бухгалтерського обліку господарство має враховувати всю облікову сільськогосподарську специфіку. Сучасне національне законодавство, що регулює бухгалтерський облік та оподаткування фермерських господарств, являє собою багаторівневу систему, що знаходиться на стадії активного формування залежно від призначення і статусу, нормативних документів тощо.

Податкові платежі, які справляються фермерськими господарствами залежать від обраної ними системи оподаткування. На загальній системі оподаткування фермерські господарства сплачують податок на прибуток, земельний податок та орендну плату за користування сільськогосподарськими угіддями державної та комунальної власності, податок на додану вартість (за умови перевищення отриманого доходу граничного розміру 1 млн грн); ПДФО та ВЗ з оплати праці найманих працівників, ПДФО та ВЗ з орендної плати фізичним особам-власникам земельних паїв, рентну плату за користування природними ресурсами. На спрощеній системі оподаткування – єдиний податок (2-4 групи), земельний податок (у разі нецільового використання сільськогосподарських угідь) та орендну плату за користування сільськогосподарськими угіддями державної та комунальної власності, податок на додану вартість (за умови перевищення отриманого доходу граничного розміру 1 млн грн для платників 4 групи єдиного податку; платників 3 групи за ставкою ЄП 3% від отриманого доходу; платники 2 групи ЄП – не є платниками ПДВ); ПДФО та ВЗ з оплати праці найманих працівників, ПДФО та ВЗ з орендної плати фізичним особам-власникам земельних паїв.

Аграрна компанія СФГ «ЛУКА» є суб'єктом малого підприємництва, фінансова звітність підприємства складається згідно вимог НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» та містить форми: № 1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати». СФГ «ЛУКА» здійснює свою діяльність на

сільськогосподарських угіддях, які знаходяться на правах власності членів фермерського господарства та в оренді від фізичних осіб – власників земельних паїв. СФГ «ЛУКА» займається вирощуванням зернових та технічних культур, обсяги реалізації яких дозволяють формувати його доходи та фінансові результати. В структурі реалізованої продукції у період воєнного стану відбулися зміни на користь технічних культур – соняшнику та ріпаку. Проте, в попередні періоди СФГ «ЛУКА» спеціалізувалося на виробництві у більшій мірі зернових культур – ячменю та пшениці. СФГ «ЛУКА» є суб'єктом аграрного підприємництва, що спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур. Для аграрного виробництва має достатній ресурсний потенціал із залученням для виробництва сільськогосподарських земель на умовах оренди.

Для організації обліку СФГ «ЛУКА» керується основними положеннями Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємств». відповідно до законодавчого документу облік на підприємстві ведеться відокремленим підрозділом – у бухгалтерії на чолі із головним бухгалтером. Враховуючи галузеву специфіку посіви сільськогосподарських культур відносяться до біологічних активів, які мають бути відображені в обліку відповідно до галузевого НП(С)БО 30 «Біологічні активи». Проте, СФГ «ЛУКА» не зараховує посіви сільськогосподарських культур до складу біологічних активів, а враховує у складі незавершеного виробництва. Особливістю є формування та визначення виробничої собівартості сільськогосподарської продукції, яке проводиться відповідно до галузевих Методичних рекомендацій. Отримана готова сільськогосподарська продукція при її первісному визнанні оприбутковується за виробничою собівартістю. Документальне забезпечення обліку діяльності відповідає усім регламентаціям. На підприємстві застосовуються типові форми первинних документів для відображення окремих операцій з постачання та реалізації ТМЦ, готової продукції, виконаних або отриманих робіт та послуг. Усі операції на підставі первинних документів реєструються у автоматизованій системі обліку та групуються за окремими рахунками обліку.

Особливості діяльності аграрних підприємств передбачають не тільки специфіку формування облікової інформації, а й справляння податкових зобов'язань за результатами виробничо-господарської діяльності. Враховуючи альтернативність застосування систем оподаткування, СФГ «ЛУКА» є платником єдиного податку 4 групи спрощеної системи оподаткування. як платник цього податку СФГ «ЛУКА» подає відповідну звітність, яка має особливі форми комплектування та подання. Так, до Декларації з єдиного податку подається Розрахунок частки сільськогосподарського виробництва, який має підтвердити право на застосування спрощеної системи оподаткування зі з сплатою єдиного податку 4 групи. Також мають бути подані Відомості щодо наявних у користуванні земельних ділянок. Обов'язковим додатком починаючи з 2023 року став Розрахунок мінімального податкового зобов'язання за користування сільськогосподарськими угіддями. СФГ «ЛУКА» є платником податку на додану вартість, справляння якого за операціями з реалізації деякої сільськогосподарської продукції оподатковується за ставкою 14%. На

підприємстві СФГ «ЛУКА» проводяться операції з нарахування та сплати податкових платежів з отриманого доходу працівниками підприємства у частині ПДФО за ставкою 18% та військового збору за ставкою 1,5%. На фонд оплати праці підприємство нараховує ЄСВ за ставкою 22%. Також СФГ «ЛУКА» має оподатковувати доходи від надання в оренду (суборенду) земельної ділянки сільгосппризначення, земельної частки (паю) обкладаються ПДФО під час їх нарахування (виплати) за ставкою 18 % та 1,5% військового збору.

За даними проведеного аналізу економічної діяльності СФГ «ЛУКА» встановлено, що враховуючи загальну політико-економічну ситуацію в країні, у 2022 році спостерігається значне зниження обсягів реалізації сільськогосподарської продукції, що позначилося на зменшенні чистого доходу та собівартості. У 2023 році ситуація покращилася й підприємство отримало суму чистого доходу 24576,8 тис. грн., що у півтора рази перевищує показник попереднього періоду. Абсолютні показники прибутковості за окремими видами фінансового результату зазнали кардинальних змін. Так, сума валового прибутку зменшилася з 7969,3 тис. грн (отримано у 2021 році) до 1742,5 тис. грн. у 2023 році, тобто більш, ніж у 4,5 рази. Операційний прибуток також зменшився у 4,4 рази і становив лише 1623,6 тис. грн у 2023 році проти 7132,7 тис. грн у 2021 році. Чистий прибуток зменшився з 7174 тис. грн до 1187,8 тис. грн. Зменшення абсолютних показників прибутковості зумовлено зміною структури та реалізації сільськогосподарської продукції. За період дослідження значно знизилися майже усі показники рентабельності. В основному такі зміни зумовлені саме зменшенням абсолютних величин прибутковості підприємства.

Внутрішній контроль в аграрних підприємствах має забезпечувати ефективну організацію та керування фінансово-господарською діяльністю, а також мінімізацію ризиків і запобігання випадкам шахрайства чи помилок. Внутрішній контроль призначений оцінювати якість управлінських рішень, що приймаються управліннями підприємства і виявляти їх економічний ефект з метою підвищення процесу ефективності діяльності. Раціональна система внутрішнього контролю на підприємствах, у значній мірі, буде сприяти виявленню невикористаних трудових, грошових та матеріальних ресурсів, адекватно оцінювати свої можливості процесу виробництва та очікувані результати діяльності. З метою прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат та зростання прибутковості з метою забезпечення ефективного розвитку підприємству рекомендовано застосовувати методику визначення беззбитковості виробництва окремих видів продукції на основі впровадження використання CVP-аналізу.

За результатами дослідження встановлено, що організація обліку основних аспектів виробничо-господарської діяльності відповідає загальноприйнятим принципам та нормам національних стандартів бухгалтерського обліку. До недоліків слід віднести наступне: недотримання вимог НП(С)БО 30 «Біологічні активи» щодо визнання поточних біологічних активів, а саме посівів сільськогосподарських культур, на дату балансу за їх справедливою вартістю; не проведення переоцінки сільськогосподарської продукції на дату балансу. Тому підприємству рекомендовано внести зміни до облікової політики щодо

застосування справедливої вартості при оцінці посівів сільськогосподарських культур, як виду біологічних активів, та відображення таких активів у складі поточних біологічних активів на рахунку 211 «Поточні біологічні активи рослинництва». Застосування справедливої вартості дозволить формувати більш релевантну інформацію щодо ресурсного потенціалу СФГ «ЛУКА». Також варто в частині оподаткування сільськогосподарської діяльності варто привести у відповідність нормативну грошову оцінку окремих земельних ділянок відповідно до сучасних реалій функціонування ринку сільськогосподарських земель. Що стосується порядку обчислення ПДВ, то в аналітичному обліку з нарахування податкових зобов'язань та визнання права на податковий кредит доцільно ввести окремі субрахунки аналітичного порядку. Підвищення ефективності фермерського господарства «ЛУКА» може бути досягнуте за допомогою різних стратегій та практик, спрямованих на оптимізацію виробництва, збільшення прибутковості та зменшення витрат.

Отже, впровадження результатів дослідження у практику господарської діяльності СФГ «ЛУКА» дозволить керівництву покращити стан облікового забезпечення та оподаткування сільськогосподарської діяльності і буде сприяти ефективному прогнозуванню та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень з метою одержання більш високих результатів господарювання.

## АНОТАЦІЯ

**Зозуля К.К. «Облікове забезпечення та особливості оподаткування діяльності фермерських господарств (на прикладі СФГ «ЛУКА»)»**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності  
«071 «Облік і оподаткування»»  
(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг».  
(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються нормативно-правові основи функціонування фермерських господарств в аграрному секторі економіки України, особливості фінансового обліку та оподаткування їх діяльності, складання та подання фінансової і податкової звітності.

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку та структуру виробництва аграрної продукції, наявність ресурсного потенціалу, діючу систему обліку з урахуванням специфіки аграрного виробництва, практичні аспекти оподаткування фермерського господарства.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення аграрного виробництва, запровадження справедливої вартості для оцінки готової сільськогосподарської продукції, впровадження аналітичного обліку податку на додану вартість з урахуванням специфіки визнання податкового кредиту з ПДВ, узгодження нормативної грошової оцінки землі з ринковими реаліями господарювання.

**Ключові слова:** фермерські господарства, готова продукція, біологічні активи, облік, оподаткування, спрощена система оподаткування



## ANNOTATION

**Zozulia Karyna «Accounting support and peculiarities of taxation of farming activities (on the example of PF «LUKA»»**

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty

« 071 «Accounting and taxation» »

*(code and name of the specialty)*

for the educational program « « Accounting, audit and tax consulting » ». –  
*(title of the educational program)*

Odessa National Economics University. – Odessa, 2024

The work deals with the regulatory and legal bases of the functioning of farms in the agrarian sector of the economy of Ukraine, the peculiarities of financial accounting and taxation of their activities, the preparation and submission of financial and tax reporting.

Author analyses main economic indicators of the enterprise's development, the dynamics and structure of agricultural production, the availability of resource potential, the current accounting system taking into account the specifics of agricultural production, and practical aspects of farm taxation

We have recommended the directions of improvement of the accounting support for agricultural production, introducing fair value for evaluating finished agricultural products, introducing analytical accounting of value added tax taking into account the specifics of recognition of tax credit from VAT, harmonizing the normative monetary valuation of land with market realities of management

*Keywords farms, finished products, biological assets, accounting, taxation, simplified taxation system*